

Madde Kullanım Bozukluğunun Hükümlülerin Benlik Saygısı ve Yalnızlık Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi: Samsun Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği

Erdi Bahadır*

Merve Karamustafa Mökükcü**

Bilal Kalender***

Öz

Bu çalışmada, hükümlülerdeki madde kullanım bozukluğunun benlik saygısı ve yalnızlık üzerindeki etkisi ile birlikte hükümlülerin benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki ve buna etki edeceği düşünülen demografik değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Samsun Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan ve 20-67 yaş aralığındaki 161 hükümlü oluşturmaktadır. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Beşinci Sürüm (DSM-5) kriterlerine göre katılımcıların 71'inde madde kullanım bozukluğu var iken, 90'ında madde kullanım bozukluğu yoktur.

* Psikolog/Serbest Araştırmacı/Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul/Türkiye, erdibhdr@gmail.com, orcid.org/0000-0002-8404-1779

** Klinik Psikolog, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, Ankara/Türkiye, karamustafamerve@gmail.com, orcid.org/0000-0003-1770-7750

*** Psikolog/Serbest Araştırmacı, İstanbul/Türkiye, kalenderbilal@gmail.com, orcid.org/0000-0003-1549-6662

Çalışmada sosyodemografik veri formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin bulunduğu anket formu uygulanmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda benlik saygısı ile hüküm süresi arasında, yalnızlık ile ceza infaz kurumunda geçen süre arasında ve benlik saygısı ile yalnızlık arasında anlamlı korelasyon katsayısı bulunmuştur. Madde kullanım bozukluğu olan bireylerde olmayanlara oranla benlik saygısının düşük ve yalnızlık düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur. Ceza infaz kurumu öncesinde tek yaşayan hükümlülerin yalnızlık düzeyleri ceza infaz kurumu öncesinde tek yaşamayan hükümlülere göre daha yüksektir. Aile ve arkadaşları ile iletişim sıklığı daha fazla olan hükümlülerin iletişim sıklığı daha az olan hükümlülere göre yalnızlık düzeyleri daha düşük ve benlik saygısı düzeyleri daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, ceza infaz kurumu, hükümlü, yalnızlık.

Investigation of Affect of Substance Use Disorder on Loneliness and Self-Esteem Levels in Prisoners: Samsun Vezirköprü M Type Closed Prison Sample

Abstract

In this study, the effect of substance abuse disorder on self-esteem and loneliness in prisoners, the relationship between the self-esteem and loneliness levels of the prisoners and the demographic variables that are thought to affect on self-esteem and loneliness were examined. Study sample included 161 prisoners in Samsun Vezirköprü M Type Closed Prison, in the age range of 20-67. 71 of whom had substance use disorder and 90 of whom had no substance use disorder according to the Diagnostic and Statitikal Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5) criteria. The socio-demographic form, the UCLA Loneliness Scale and the Rosenberg Self-Esteem Scale were applied in study. The significant correlation coefficient was found between self-esteem and sentence duration, between loneliness and the time spent in criminal execution institution, and between self-esteem and loneliness as a result of the correlation analysis. Self-esteem levels were found lower and loneliness levels were found higher in participants with SUD compare with participant who haven't use substance. Levels of loneliness were higher in prisoners who lived alone prior to imprisonment compared to those who did not live alone. Loneliness levels of the prisoners who had higher communication frequency with their family and friends were lower and self-esteem levels were higher compared to those who had lower communication frequency with family and friends.

Keywords: Loneliness, self-esteem, prison, prisoner.

Giriş

Madde kullanımı insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İnsanlar yetiştirdikleri maddeyi işleyerek merkezi sinir sistemini etkiler hale getirmiş ve zamanla maddenin oluşturduğu farklı duygu ve davranışlara bağımlılık geliştirmiştir¹. Madde kullanım bozukluğu alışma evresi, doyma evresi ve düşkünlük evresi olmak üzere 3 evre halinde görülmektedir². Esrar, uçucu maddeler, eroin ve kokain başlıca bağımlılık yapıcı maddeler olarak görülmektedir³.

Madde kullanımı bireyin hayatını bütünüyle etkilemektedir. Bu etki bireylerde çalışma, olumlu sosyal çevre kurma ve öz bakımı olumsuz olarak kendini göstermektedir⁴. Madde kullanım bozukluğuna bağlı olarak bireylerde unutkanlık, çökkünlük ve uykusuzluk da görülmektedir. Bireye sosyal ve fiziksel etkilerinin yanında madde kullanımının sonucu olarak bireyde benlik saygısında azalma ve toplumdan uzaklaşmaları sonucunda yalnızlık düzeylerinde artış olduğu görülmüştür⁵.

Benlik saygısı bireyin kendisini değerli, başarılı, zeki, güvenilir hissetmesi ve toplum tarafından bu düşüncelerin pekiştirilerek kendini olduğu gibi kabul etmesidir⁶. Madde kullanım bozukluğu bireylerin benlik saygısını ciddi düzeyde azaltmaktadır. Gossop yaptığı çalışmada kontrol grubuna göre madde kullanım bozukluğu olanlarda benlik saygısının daha düşük olduğunu belirtmiştir⁷. Ayrıca Dielman ve arkadaşları madde kullanım bozuklu ile düşük benlik saygısı arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş ve düşük benlik saygısının çevresel etkilere daha çabuk maruz kaldığını belirtmiştir⁸. Genel olarak suçlu kişilerde düşük benlik

- 1 M. Beyazyürek, T. T. Şatır, "Madde kullanım bozuklukları". *Psikiyatri Dünyası*, 4(2), 2000, s. 50-56.
- 2 S.T. Hesapçıoğlu, Ç. Bilginer, S. Kandil, "Ergenlikte tekrarlayan suç işleme, alprazolam ve diğer madde bağımlılıkları birlikteliği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 20(2), 2013, s. 66-71.
- 3 M.H. Boztaş, Ö. Arısoy, "Uçucu Madde Bağımlılığı ve Tıbbi Sonuçları". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(4), 2010, s. 516-531.
- 4 B. Yıldırım, E. Engin, S. Yıldırım, "Alkol ve Madde Bağımlılarında Yalnızlık ve Etki Eden Faktörler". *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 2011, s. 25-30.
- 5 A. Kurupınar, "Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 2014, s. 65-84.
- 6 İ. Özkan, "Benlik saygısını etkileyen etkenler". *Düşünen Adam*, 7(3), 1994, s. 4-9.
- 7 M. Gossop, "Drug dependence and self-esteem". *International journal of the Addictions*, 11(5), 1976, s. 741-753.
- 8 T. E. Dielman, P. C. Campanelli, J. T. Shope, A. T. Butchart, "Susceptibility to peer pressure, self-esteem, and health locus of control as correlates of adolescent substance abuse". *Health Education and Behavior*, 14(2), 1987, s. 207-221.

saygısı görüldüğü bilinmektedir. Düşük benlik saygısının bireyi suç ve sapkın davranışa götürdüğü ve fiziksel, psikolojik maddi zarar vermeye daha yatkın oldukları çoğunun da uyarıcı madde kullandıkları görülmüştür. Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin duygularını kontrol edebildikleri ve suça karşı daha dirayetli oldukları saptanmıştır⁹.

Yalnızlık kişinin çevresindeki kişilerle yakın ve manalı ilişkiler kuramamasından ya da kurmuş olduğu ilişkilerin yeterli düzeyde olmayışından kaynaklanan bir duygudur¹⁰. Yalnızlık duygusu aynı zamanda sosyal acı olarak da tanımlanmakta ve insanların diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmaya önem vermeleri, acıdan kaçınmak istemeleriyle bağdaştırılmaktadır. Alan dizin çalışmalarına bakıldığında yalnızlık ve madde kullanımı arasında kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Kaylı madde kullanım bozukluğu olan 301 katılımcı ile yaptığı çalışmada katılımcıların %68'inin bekar olduğunu ve yalnız yaşadığını göstermiştir¹¹. Aksoy ve Ögel sokakta yaşayan çocukların ailesi ile yaşayan çocuklara oranla madde kullanım oranının yüksek olduğunu göstermiştir. Bu noktada bireylerin ya yalnızlığı azaltmak için madde kullandıkları ya da madde kullandıkları için yalnız oldukları sorunu da önemlidir¹².

Alan dizin çalışmalarında ceza infaz kurumlarında yapılan çalışmaların az olduğu görülmüştür. Bu çalışmada madde kullanımının ceza infaz kurumunda kalan hükümlülerin benlik saygısı ve yalnızlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Ayrıca araştırmacılar tarafından seçilen demografik değişkenlere göre hükümlülerin benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri farklılıkları araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma alan dizine güncel ve yeni bilgiler kazandırması yönünden önemlidir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Samsun Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki 350 hükümlü ve örneklemini 20-67 yaş aralığında bulunan gönüllü 161 erkek hükümlü oluşturmaktadır. Katılımcıların 71'inde Ruhsal Bozuklukların

-
- 9 R. F. Baumeister, L. Smart, J. M. Boden, "Relation of threatened egotism to violence and aggression: the dark side of high self-esteem". *Psychological review*, 103(1), 1996, s. 5-17.
- 10 E. Yılmaz, V. Altınok, "Okul Yöneticilerinin Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi". *Educational Administration, Theory and Practise*, 15(59), 2009, s. 451-469.
- 11 D. Kaylı, "Sosyal Hizmet Açısından Bağımlılık Polikliniğine Yönlendirilen Madde Bağımlısı Bireylerde Denetimli Serbestlik Sürecinin Etkinliği". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1),2016, s. 147-154.
- 12 A. Aksoy, K. Ögel, "Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışı ve madde kullanımı". *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 2005, s. 163-169.

Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Beşinci Sürüm (DSM-5) kriterlerine göre madde kullanım bozukluğu görülürken 90'ında görülmemiştir.

Kullanılan Araçlar

Sosyodemografik veri formu

Araştırmacı tarafından belirlenen ceza infaz kurumu öncesi kimle yaşanıldığı, hüküm süresi, ceza infaz kurumunda geçen süre, iletişim sıklığı, para gönderimi gibi çeşitli sosyodemografik değişkenler ve hükümlülerin madde kullanım bozukluğunun olup olmadığını belirlemek için DSM-5 kriterlerinin olduğu veri formu araştırmanın ilk aşamasında katılımcılara sunulmuştur.

UCLA Yalnızlık Ölçeği (UCLA-LS)

UCLA Yalnızlık Ölçeği Russel tarafından geliştirilmiştir¹³. Ölçeğin güvenilirliği incelenmiş ve ölçeğin alfa iç tutarlık katsayısı 0,94 olarak saptanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü yapı gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinin anlamlı ($r=0,73$) düzeyde olduğu görülmüştür. Ülkemizde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği Demir tarafından yapılmıştır¹⁴. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin bulgularda Cronbach Alpha=0,96 olarak tespit edilmiştir. Anketlerin sonucunda yüksek puan yüksek yalnızlık düzeyini, düşük puan düşük yalnızlık düzeyini göstermektedir. Bu çalışma için iç tutarlılık katsayısı 0,79 olarak hesaplanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri

Envanter Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir¹⁵. Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri, çoktan seçmeli 63 sorudan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek, on iki alt kategoriden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda benlik saygısını ölçmeye yönelik olarak ölçeğin ilk '10' maddesi kullanılmıştır. Beş maddesi pozitif, beş maddesi negatif ifadelerden oluşan bu 10 maddelik ölçekte puanlama Guttman ölçekleme tekniğine uygun bir şekilde yapılmaktadır. "Çok Doğru", "Doğru", "Yanlıştır" ve "Çok Yanlıştır" seçeneklerinin yer aldığı dört dereceli Likert türü bir ölçektir ve sorulardan beşi ters kodlanmıştır. Toplam puan aralığı 0-30 arasında olup, 15-25 arası alınan puan benlik saygısının yeterli olduğunu

13 D. W. Russell, "UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure". *Journal of personality assessment*, 66(1), 1996, s. 20-40.

14 A. Demir, "UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği". *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(23), 1989, s. 14-18.

15 M. Rosenberg, "Rosenberg self-esteem scale (RSE)". *Acceptance and commitment therapy*, 6(1), 1965, s. 52-64.

gösterirken, 15 puanın altı düşük benlik saygısını göstermektedir. Ülkemizde, ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik çalışmalarında geçerlilik katsayısı $r=0,71$ olarak bulunmuştur¹⁶ çalışmamızda iç tutarlılık katsayısı 0,78 olarak hesaplanmıştır.

İşlem Yolu

Çalışma için gerekli kurumlardan yasal izinler alınmıştır. Katılımcılara yapılan çalışma hakkında detaylı bilgi verilmiş olup katılımcılar bilgilendirilmiş onamları doğrultusunda gönüllülük esasına uygun olarak çalışmada yer almıştır. Katılımcılara ilgili ölçeklerin bulunduğu anket formu dağıtılmış ve anketin tamamlanması ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analiz edilmesi için SPSS.21 (Statistical Package For The Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Çalışmada tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Elde edilen bulgular 0,05 anlamlılık derecesinde yorumlanmıştır.

Bulgular

Katılımcıların 136'sı (%84,5) ceza infaz kurumu öncesinde ailesi ile yaşarken, 25'i (%15,5) tek yaşamaktadır. 161 kişiden 71'inde (%44,1) madde kullanım bozukluğu (MKB) var iken, 90'ında (%55,9) yoktur. Katılımcılardan 127'sine (%78,9) para gönderilirken, 34'üne (%21,1) para gönderilmemektedir. Aile-akraba iletişimi değişkeni için 20 kişi (%12,4) aile-akrabasıyla hiç iletişim kurmazken; 27 kişi (%16,8) nadiren, 42 kişi (%26,1) ara sıra, 26 kişi (%16,1) sık sık ve 46 kişi (%28,6) her zaman iletişim kurmaktadır (Bkz. Tablo 1). Yapılan çalışmada hüküm süresi 24-720 ay arasında ($\bar{x}=193,68\pm125,07$ ay), ceza infaz kurumunda geçen süre 1-420 ay arasında ($\bar{x}=53,03\pm58,27$ ay) bulunmuştur.

Tablo 1. Sosyodemografik Verilerin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	(Sayı (n	Yüzde (%)
Kiminle yaşıyor?	Aile	136	84,5
	Tek	25	15,5

16 F. Çuhadaroğlu, "Adolesanlarda benlik saygısı". Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara, 1986.

Madde kullanım bozukluğu	MKB var	71	44,1
	MKB yok	90	55,9
Para gönderimi	Gönderiliyor	127	78,9
	Gönderilmiyor	34	21,1
Aile-akraba iletişim	Hiç	20	12,4
	Nadir	27	16,8
	Ara sıra	42	26,1
	Sık sık	26	16,1
	Her zaman	46	28,6
Toplam		161	100,0

*MKB= Madde Kullanım Bozukluğu

Hüküm süresi ile benlik saygısı toplam puanı arasında $r=-0,215$ değerinde hafif şiddette olumsuz bir ilişki, ceza infaz kurumunda geçen süre ile yalnızlık toplam puanı arasında $r=0,200$ değerinde hafif şiddette olumlu bir ilişki ve benlik saygısı ve yalnızlık toplam puanları arasında $r=-0,394$ değerinde orta şiddette olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Hüküm Süresi, Ceza İnfaz Kurumunda Geçen Süre, Benlik Saygısı ve Yalnızlık Toplam Puanları Arası Korelasyon Analizi

Toplam puanlar	Hüküm Süresi	Ceza İnfaz Kurumunda Geçen Süre	Benlik Saygısı
r	0,142	*0,200	****-0,394
Yalnızlık	p	0,072	0,000
	n	161	161
Benlik Saygısı	r	** -0,215	-0,101
	p	0,006	0,201
	n	161	161

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; **** $p<0,001$

Yapılan bağımsız örneklem t testi analizi sonucunda ceza infaz kurumuna girmeden önce tek başına yaşayanların daha çok yalnızlık hissettikleri görülmüştür ($p<0,01$). Ceza infaz kurumu öncesinde ailesi ile yaşayanların yalnızlık puanları daha düşüktür. Analiz sonucunda madde kullanım durumuna göre gruplar arasında yalnızlık düzeyleri açısından anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). MKB olan bireylerde, MKB olmayan bireylere göre yalnızlık puanı daha yüksektir. Bunun yanında madde kullanım durumuna göre gruplar arasında benlik saygısı düzey-

leri açısından da anlamlı fark vardır ($p<0,05$). MKB olmayan bireylerin benlik saygısı puanı, MKB olan bireylere göre daha yüksektir.

Kişilere para gönderilmesi veya gönderilmemesi durumuna göre yalnızlık ve benlik saygısı düzeyleri açısından anlamlı fark görülmemiştir ($p>0,05$). Yapılan varyans analizi sonucunda iletişim sıklığına göre yalnızlık puanı açısından anlamlı fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığını bulmak için yapılan Tukey's-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma analizi sonucunda temel farklılığın sık sık ve her zaman iletişim kurma kategorisinden kaynaklandığı görülmüştür. Ailesi veya akrabalarıyla sık sık veya her zaman iletişim kuranlarda yalnızlık puanı, yakınlarıyla daha az sıklıkta iletişim kuranlara göre daha düşüktür (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Araştırma Sosyodemografik Değişkenleri İçin Benlik Saygısı ve Yalnızlık Puanları Arası Farkın İncelenmesi

Değişken	Gruplar	Benlik Saygısı			Yalnızlık		
		\bar{x}	t/F	p	\bar{x}	t/F	p
Kiminle Yaşıyor?	Aile	19,33±4,92	1,088	0,278	44,12±7,57	2,684	**0,008
	Tek	18,16±5,11			48,56±7,78		
Madde Kullanımı	MKB var	18,08±5,50	2,462	*0,015	46,34±7,80	2,253	*0,026
	MKB yok	19,99±4,32			43,60±7,54		
Para Gönderimi	Gönderiliyor	19,18±4,92	0,158	0,874	44,29±4,72	1,641	0,103
	Gönderilmiyor	19,03±5,13			46,74±8,72		
Aile-akraba iletişim	Hiç	17,10±5,89	2,040	0,091	45,60±9,52	3,450	*0,010
	Nadir	17,63±5,46			47,85±7,92		
	Ara sıra	18,67±3,81			46,50±6,65		
	Sık sık	19,88±5,16			42,31±6,75		
	Her zaman	20,52±4,78			42,54±7,57		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Tartışma

Madde kullanım bozukluğu, bireyleri bütünüyle etkileyen bir olgudur. Bu çalışmada madde kullanım bozukluğunun bireylerin benlik saygısı ve yalnızlık düzeylerine etkisi ceza infaz kurumu bağlamında incelenmiştir. Ayrıca çeşitli demografik değişkenlere göre benlik saygısı ve yalnızlık arası ilişki ve farklılıklar araştırılmıştır. Bu amaçla yapılan çalışma için gerekli izinler alınmış

ve Samsun Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yürütülmüştür. Yapılan çalışmada madde kullanım bozukluğu olan 71 kişi ve olmayan 90 kişi bulunmaktadır.

Araştırmanın ilk aşamasında hüküm süresi ile benlik saygısı arasında negatif ve düşük şiddette bir ilişki görülmüştür. Bireyler dış dünyadan uzak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı ceza infaz kurumunda ne kadar çok kalırsa benlik imajları o kadar zedelenmektedir¹⁷. Ayrıca ceza infaz kurumlarında sosyal etkileşimin az olması, geleceğe olan karamsarlık, bilinmezlik ve hapsedilmiş olmanın verdiği utanç; bireylerin benlik saygısında düşüşe neden olmaktadır¹⁸. Mackenzie ve Goodstein çalışmalarında uzun süre hüküm giyen bireylerin benlik saygısının, kısa süre hüküm giyenlere oranla daha yüksek olduğunu göstermiştir¹⁹.

Bu sonuçlara benzer olarak ceza infaz kurumunda kalınan süre ile yalnızlık arasında pozitif ve orta şiddette bir ilişki olduğu görülmüştür. Birey, ceza infaz kurumunda kaldığı müddetçe sosyal hayata özlem aratacak, toplum tarafından dışlanmış hissi duyacak ve sevgi eksikliği hissedecektir. Bu gibi durumlar bireyin yalnızlık duygusunda artışa neden olacaktır²⁰.

Yapılan korelasyon analizinde benlik saygısı ve yalnızlık arasında negatif ve orta şiddette bir korelasyon bulunmuştur. Aydın; yalnızlık düzeyi yüksek bireylerde içe çekilme, düşük sosyalleşme, kaygılı olma gibi durumların görüleceğini ve bunun benlik saygısında düşüşe neden olacağını belirtmiştir²¹. Başka bir çalışma sosyalleşme ve ilişki kurmanın benlik saygısına olumlu etkisi üzerinde durmuştur²².

17 E. G. Kapçı, “ İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 2004, s. 1-13.

18 S. Çaynak, Y. Kutlu, “ Bir Grup Tutuklu Ve Hükümlünün Ruhsal Belirtileri, İntihar Olasılığı Ve Başa Çıkma Yolları”. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 2016, s. 93-98.

19 D.L., Mackenzie, L. Goodstein, “Long-term incarceration impacts and characteristics of long-term offenders: An empirical analysis”. *Criminal Justice and Behavior*, 12(4), 1985, s. 395-414.

20 A. Özkürkçügil, “Cezaevinde Yalnızlık ve Yalnızlığın Depresyonla İlişkisi”. *Kriz Dergisi*, 6(1), 1998, s. 21-31.

21 İ. Aydın, “Cinayet Suçundan Dolayı Cezaevinde Bulunan Hükümlü ve Tutuklu Erkeklerin Sosyodemografik, Suç ve Psikolojik Özellikleri Açısından İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015

22 B. Erim, “Yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenlerin, benlik saygısı, depresyon ve yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek sistemleri açısından karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara, 2001.

Hipotez testleri sonucunda MKB olan hükümlülerin benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri, MKB olmayanlara oranla istatistiksel farklılık göstermektedir. Sonuç olarak MKB olan bireylerde benlik saygısı düşük bulunmuştur. MKB olan bireylerde kendini yeterli görme, kendini sevmeye, kendi ile barışık olma ve sosyal becerinin az olması bu kişilerde benlik saygısının düşük olmasını açıklamaktadır. Madde kullanımına bağlı olarak çevre ile olumlu ilişkiler kurmakta zorluk yaşamakta ve bu durum benlik imajını zedelemektedir²³. MKB olan bireylerdeki yalnızlık oranının, MKB olmayan bireylerden yüksek olduğu görülmüştür. Madde kullanımının toplumda suç olarak görülmesi ve madde kullanan bireylerin toplumdaki dışlanmaları bireylerdeki yalnızlık duygusunu artırmaktadır²⁴. Alan dizin çalışmalarında madde kullanım bozukluğu olan bireylerde yalnızlık düzeyinin yüksek olduğunu gösteren benzer çalışmalar bulunmaktadır²⁵⁻²⁶.

Sosyodemografik değişkenlere göre farklılıklar incelendiğinde; ceza infaz kurumu öncesi yalnız yaşayan bireylerde, ailesi ile yaşayanlara oranla yalnızlık seviyesi yüksek bulunmuştur. Ailesi ile yaşayan bireyler sosyalleşme ve yakın ilişkiler kurma olanakları bulunmaktadır ve bu durum düşük yalnızlık düzeylerini açıklamaktadır²⁷. Page ve Cole yalnız yaşamının bireyi ilerleyen dönemlerde daha derin ve anlaşılmaz bir sürece sürüklediğini belirtmiştir²⁸. Ayrıca Özkürkçügil yaptığı çalışmada; daha öncesinde tek başına yaşayan hükümlülerin yalnızlık düzeylerinin tek başına, yaşamayanlara göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir²⁹.

Hükümlülere para gönderim durumuna göre benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri arası farklılık bulunmamıştır. İstatistik açıdan bir anlamlılık görülmesi de para gönderilmeyenlerde yalnızlık düzeyinin yüksek ve benlik saygısının düşük olduğu görülmüştür. Hükümlüye para yardımının yapılması Brellim'un belirttiği soyutlanmışlık hissi ve tek başına olma düşüncesini azaltabilir ve yalnızlık düzeyini düşürebilir³⁰. Diğer yandan aile iletişimi sıklığına göre hükümlülerin

23 Engin Yıldırım, *a. g. m.*, s. 25-30.

24 N. Alpay, N. Karamustafaoğlu, R. Kükürt, "Madde bağımlılarında suç". *Düşünen Adam*, 8(2), 1995, s.16-17.

25 D. Kaylı, *a. g. m.*, s. 147-154.

26 A. Kurupınar, *a. g. m.*, s. 65-84.

27 A. Demir, "Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler". Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1990.

28 R. M. Page, G. E. Cole, "Demographic predictors of self-reported loneliness in adults". *Psychological Reports*, 68(3), 1991, s.939-945.

29 A. Özkürkçügil, *a. g. m.*, s. 21-31.

30 M. Buluş, "Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 1997, s. 83-92.

yalnızlık düzeyleri farklılık göstermektedir. Ceza infaz kurumu dışında ilişki kurduğu kişilerle (aile, arkadaş vs.) iletişim sıklığı daha fazla olan hükümlülerdeki yalnızlık düzeyi iletişim sıklığı daha az olan hükümlülerdeki yalnızlık düzeyine göre daha düşük, benlik saygısı ise daha yüksektir. Bu sosyal destek kavramı ile açıklanabilir. Prince ve arkadaşları sosyal destek azlığının yalnızlığı artırdığı ve yaşam kalitesini azalttığını belirtmiştir³¹.

Sonuç olarak madde kullanımının, ceza infaz kurumundaki hükümlülerin benlik saygısı ve yalnızlık düzeylerini olumsuz etkilediği görülmüştür. Ayrıca hüküm süresi ile benlik saygısı ve ceza infaz kurumunda geçen süre ile yalnızlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür. Ceza infaz kurumu öncesi tek yaşama ve aile ile iletişim, hükümlülerin yalnızlık düzeylerini etkilemektedir.

31 M. J. Prince, R. H. Harwood, R. A. Blizard, A. Thomas, A. H. Mann, “ Social support deficits, loneliness and life events as risk factors for depression in old age”. *The Gospel Oak Project VI. Psychological medicine*, 27(2), 1997, s. 323-332.

Kaynakça

Aksoy, A. - Ögel, K., “Sokakta yaşayan çocuklarda kendine zarar verme davranışı ve madde kullanımı”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 2005.

Alpay, N. - Karamustafaoğlu, N. - Kükürt, R., “Madde bağımlılarında suç”, *Düşünen Adam*, 8(2), 1995.

Aydın, İ., “Cinayet Suçundan Dolayı Cezaevinde Bulunan Hükümlü ve Tutuklu Erkeklerin Sosyodemografik, Suç ve Psikolojik Özellikleri Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Baumeister, R. F. - Smart, L. - Boden, J. M., “Relation of threatened egotism to violence and aggression: the dark side of high self-esteem”, *Psychological review*, 103(1), 1996.

Beyazyürek, M. - Şatır, T. T., “Madde kullanım bozuklukları”, *Psikiyatri Dünyası*, 4(2), 2000.

Boztaş, M. H. - Arısoy, Ö., “Uçucu Madde Bağımlılığı ve Tıbbi Sonuçları”, *Psikiyatri Güncel Yaklaşımlar*, 2(4), 2010.

Buluş, M., “Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 1997.

Çaynak, S. - Kutlu, Y., “Bir Grup Tutuklu Ve Hükümlünün Ruhsal Belirtileri, İntihar Olasılığı Ve Başa Çıkma Yolları”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 2016.

Çuhadaroğlu, F., “Adolesanlarda benlik saygısı”, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara, 1986.

Demir, A., “UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(23), 1989.

_____, “Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1990.

Dielman, T. E. - Campanelli, P. C. - Shope, J. T. - Butchart, A. T., “Susceptibility to peer pressure, self-esteem, and health locus of control as correlates of adolescent substance abuse”, *Health Education and Behavior*, 14(2), 1987.

Erim, B., “Yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenlerin, benlik saygısı, depresyon ve yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek sistemleri açısından

karşılaştırılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara, 2001.

Gossop, M., “Drug dependence and self-esteem”, *International journal of the Addictions*, 11(5), 1976.

Hesapçioğlu, S. T. - Bilginer, Ç. - Kandil, S., “Ergenlikte tekrarlayan suç işleme, alprazolom ve diğer madde bağımlılıkları birlikteliği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 20(2), 2013.

Kaççı, E. G., “İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 2004.

Kaylı, D., “Sosyal Hizmet Açısından Bağımlılık Polikliniğine Yönlendirilen Madde Bağımlısı Bireylerde Denetimli Serbestlik Sürecinin Etkinliği”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 2016.

Kurupınar, A., “Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 2014.

Mackenzie, D. L. - Goodstein, L., “Long-term incarceration impacts and characteristics of long-term offenders: An empirical analysis”, *Criminal Justice and Behavior*, 12(4), 1985.

Özkan, İ., “Benlik saygısını etkileyen etkenler”, *Düşünen Adam*, 7(3), 1994.

Özkürkçügil, A., “Cezaevinde Yalnızlık ve Yalnızlığın Depresyonla İlişkisi”, *Kriz Dergisi*, 6(1), 1998.

Page, R. M. - Cole, G. E., “Demographic predictors of self-reported loneliness in adults”, *Psychological Reports*, 68(3), 1991.

Prince, M. J. - Harwood, R. H. - Blizard, R. A. - Thomas, A. - Mann, A. H., “Social support deficits, loneliness and life events as risk factors for depression in old age”. *The Gospel Oak Project VI, Psychological medicine*, 27(2), 1997.

Rosenberg, M., “Rosenberg self-esteem scale (RSE)”, *Acceptance and commitment therapy*, 6(1), 1965.

Russell, D. W., “UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure”, *Journal of personality assessment*, 66(1), 1996.

Yıldırım, B. - Engin, E. - Yıldırım, S., “Alkol ve Madde Bağımlılarında Yalnızlık ve Etki Eden Faktörler”, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 2011.

Yılmaz, E., - Altınok, V., “Okul Yöneticilerinin Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi”, *Educational Administration, Theory and Practise*, 15(59), 2009.

